

Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-ниң Дээди Соединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 9 (9994)

1976 чылдың январь 13, вторник

1925 чылда үлгүлөттөгөн

Өртөө 2 кол.

БИЖИКЧИЛЕР БОЛГАШ ЧАА БЕШ ЧЫЛ

Бистин чуртувуска коммунизмниң материал-техниктиг баазаны тургузарының онгу беш чылының баштайгызы эгелээн. Бо аразында бистин солунун редакциясы чер-черде ажылчы болгаш көдээ бижикчилерден хөй-хөй чагааны алган. СЭКП-ниң XXV съездинге күш-ажылчы белектерлиг ужуражыр дээш республиканың ажылчы чонунун бедик көдүрүшкүнүг ажылдап турарын ол чагааларда бижээ. Ылангыя «1976—1980 чылдарда ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйы хөгжүдериңиң кол угланышкыны» деп партияның XXV съездинге СЭКП ТК-ның төлөвилелин чер-черде таныжып, өөренип, анаа хамаарыштыр чамдык авторларның бодалын илереткен саналдарлыг чагаалары хүн бүрү хөй-хөй биле кээп турар.

Чөөн-Хемчик районда СЭКП-ниң XXII съездин аттыг совхозтан М. Сангы-Бадрааның бижээни болза:

«Төрээн совхозумга саанчылап ажылдааш, чоокта чаа пенсияже үнген мен. Тоску беш чылда Төрээн чурттуң ажыл-ишчи улус базамыңга өвээш, биче-даа болза эш-өөрүм-биле кады үлүүмү кириштиргенимге чоргаарланыр-дыр мен. Чаа беш чылдың сорулгаларын күөседириңе пенсиялазым-за-даа идепкейлиг киржир мен» — дээш.

Онгу беш чылдың сорулгаларын чедиишкениң күөседири ажыл-агый болгаш культура тургузушкунунун бүгү улашканын партияның чедир турары дээш демиселче ажылчы чонну мобилизастаар. Ажыл-агый чорудулгазының бүгү талааларында ажылдың беш чылдың партиянык тургузарын чедип алып, планныг оонаалдарын күөседири дээш бүгү ажылдакчыларның харыскалганын бедидер, сагыла-чурумну быжыглаар, күөседириңиң хыналдазын ежикидер дугайы СЭКП ТК-ның партияның XXV съездинге төлөвилелинде айткан.

Устүнде айткан чүүлдерге хамаарыштыр бижээни чагаалар редакцияга база кээп турар. Чижээ, Кызыл районун «Х Улуг хурал» колхозундан С. Бай-Караның чагаазында планыг даалгаларын, салган сорулгаларын күөседириңе удурткучуларның харыскалганын улгаттырар-биле чергелештир, олардан негелдени күөседириңиң база чугула деп бижээш. Кадр айтырымың болгаш чери камныг амынгалар, ажалгыттыңмайың барган бура, арык, су мунарны катан ажылдагы кириериниң дугайында чагаалар редакцияга кээп турар.

СЭКП-ниң XXV съездинин ажиттынарынга чедир үр эвес үе арткан. Анаа чедир төлөвилелин ажылчы чонун чугаалажып турарының дугайында бо талазы-биле тодаргай саналдарлыг чагааларын редакцияга база ап турар. ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйы хөгжүдериңиң кол угланышкынының дугайында СЭКП ТК-ның төлөвилелин партия органынчааларыга, ажылчы чоннарың хуралдарыга нугаалажып, партияга калбаа-биле чырыдарын айткан.

Бо бүгү чырыдарыга чер-черде ажылчы болгаш көдээ корреспонденттер идепкейлиг киржир апар. Ынчанга эргим бижикчилер! Хөй-интинин индиг хуралдарында болгаш ажылчы чонун кижи бурузун чедир массанын саналын долу, анализтеп бижиринерин «Шынын» редколлегиясы сүмелеп тур.

Тайбылың болгаш тургузушкунун онгу беш чылы — шынарның болгаш бүдүрүлгенин ажыктың бедилериниң беш чылы болур деп СЭКП ТК-ның, ССРЭ-ниң Дээди Соединиң Президиумунун, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң совет улуска чаа чылдың байырында чугаалап турар. Онгу беш чылдың өндүр улуг сорулгаларын күөседириңе социалисттик чарыш кол черин ээлээр. Бүдүрүлгө черлериниң планыг сорулгаларын хуусаазында күөседири дээш, ажылдын шынарын улам бедидер дээш совет кижилериниң сорук киришкениң күш-ажылы солунун арынга калбаа-биле чырыттынар ужурул. Ажылчы болгаш көдээ бижикчилер совет улустун маадырлыг ажыл-ижиниң дугайында бижип тургаш коллектив, кижи бурузунун чедиишкенин, оларның мурнакты дуржулгасын илередир черек.

Онгу беш чылдың бирги чылының баштайгы хүннери эртип турар. Оон бээр чыгынган руда, каскан хөмүр-даш, бедеткээш ыш, немелде деңзи, төртүтүгүн чаш мал дээш өске-даа бүткен иш шуптузу чаа беш чылдың үлүүнге киржир. Бо чаагай черектиг базым бүрүзү парлалганын идепкейлиг дузалакчылары бижикчилер хамыктың мурунда билген турары чугула.

Көдээниң ажыл-ишчилеринге кыш шыңгыш шылгалданың үези. Эргим бижикчилер, фермаларда мал чеминиң чарыгдалының ангы-ангы коданнарда, бригадаларда нийтиниң малының канчаар кыш ажып турарының байдалын анализтеэн материалдар негеттинип турар. Ынчанга бо дугайында чүглө чүүлдер эвес, рейдлерин чер-черде бижикчилер бөлүктөрүн дамчыштыр кылып, оон түңкел бижиринерин солунун редакцияга база сүмелеп тур.

Беш чылдың кижилери дээрге, бистин үениң маадырлары-дыр. Оларның ажыл-ижиниң дугайында бижип тургаш амыдырал-чуртталгазының, бот-боттарыга хамаарылгазының, эки чанчыдарының, мөзү-шынарының дугайында бижирин утпаар.

СЭКП-ниң XXV съездинге уткуштур!

Беш чылдың шалыпчызы

Көдээ ажыл-агый министровунун автобазасының чалаачы Павел Сергеевич тоску беш чылда 4 чыл дургузунда күөседириңе, үени барын бүдүн чыл мурнай берген. Ол хууда беш чыл планын-дан ажыр 230 муң тонна-километри кыл-

ган. Мурнакчы чалаачы Кызыл-Абакан аразындагы рости мыйырынга четкир бензини камнап алган. Күш-ажылчы чедиишкениң чалаачы СЭКП-ниң XXV съездинге тураскааткан.

В. МИРЦЕВИЧ фотозу.

Төлөвилелди чугаалажып турар

ХҮЛЭЭЛГЕ КҮШТҮГ

СЭКП Топ Комитетиниң партияның XXV съездинге «1976—1980 чылдарда ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйы хөгжүдериңиң кол угланышкыны» деп төлөвилелин «Тыва көдээ тууду» трестин автобазасының ажылчылары, инженер-техниктиг ажылдакчылары болгаш албан-даакчылары таныжып көргөш, ону деткип, боттарының мурунга чаа-чаа сорулгаларын салганнар.

Чула сөөртүлгезинин чыл планын автобаза коллектив декабрь 25-те күөседириңе. Олар онгу беш чылда күш-ажылдың бүдүрүшкүнүг бедидип, чаа-чаа планын күөседириңе бедилеп боттарының

чоокта чаа болуп эрткен бүдүрүлгө хуралыга илереткеннер. Онгу беш чылдың баштайгы чылының январь, февраль айларының планын СЭКП-ниң XXV съездинин ажиттынар хуунунун бүдүрүлгө күөседириңе автобазачылар мурунда алган турган. А 1976—1980 чылдарда улус ажыл-агыйы хөгжүдериңиң кол угланышкынының чугаалажып бүдүрүлгө хуралыга коллектив кижилериниң ийн айыл планын февралдың 23-те күөседири деп бедиктен хуулажыларын алганнар. Ол үени дургузунда 15 муң тонна чыгыш сөөртүрүп-хүлээнгеннер.

1976 чылдың дургузунда кылым чорудар ажылдарының планын чугаалажып, чыл дургузунда 104 муң тонна чыгыш, 10 муң тонна чыгыш сөөртүрүп, 15 тонна кызыл-чаар материалдарын, 15 комплект дүгүнү болгаш 3 муң рубльдин арык кезектерин камнап алып, күш-ажылдың бүдүрүшкүнүг 0,5 хууга өстүрер, автопаркты ажылдарының коэффициентин 0,59 чедир деп үе хуралда дургузупканнар. «Тыва көдээ тууду» трестин мурнакты коллективтериниң бирээзи — автобаза коллектив сөгөзүп сөзүңгө эе болурунга чыгыштыр турбас.

М. ПОВОА.

СЕПТЕЛГЕДЕ ТЕМПИНИ ДҮРГЕДЕДИР

Онгу беш чылдың бирги чылы септе, өске ажыл-агыйларда соңнап турар. Ажыл-агыйларның септелге мастер-скаларында мындыг четпестериниң ишда күш-ажылды эки организааставай, механизаторлар ортузунда социалисттик чарышты калбартпай, инженер-техниктиг ажылдакчыларның талазында удуртулганы күөседириңе, кошок негелделер болуп турары-биле тайылбырлаар черек.

Бай-Тайга, Барыш-Хемчик, Ойун, Улуг-Хем, Каа-Хем райондарында өскөк эрткен чылдың дүргөтү калганда трактор септээр планын күөседири алгалаан. Нийти байдал эки шыкшан болза-да, эрткен чылдың ол-ла үезиниң негелдени чептес. 1975 чылдың январь 1-ге чедир республикада 695 трактор септел алган болза, бо чылы оон 71 тракторну септээр кылган. Эң хөй тракторларын Тенди, Кызыл, Бин-Хем, Чөөн-Хемчик районнар септээр турган. Ол районнар тус-тус планын 100-тен 129,5 хуу чедир күөседири алганнар. Бо саннарың иштинде планын оонаалдарын күөседири дээш ак сеткилдег ажылдап турар механизаторларын, күш-ажылчы темпизин кошпалас, септелгениң шынарын ежикидер, даанга херээн ажыл-ишчи суу-була коор инженерлерин, механизаторларын, бригадирлерин кызым ажы чыгыштып чыгарып кыла-дыр. Ынчанга мурнакчыларның темпизиниң деңгээлдер ажылдап, оларның аргадуржулганын шыңгазып алар — хоожуучулардың сорулгалары. Ол ажылды ишчар дээштиг организаастаарыңга ажыл-агыйлар удурткучулары, специалистер кол рольду ойнар хуулажылар. Чүгле мычан бо чылдың бирги кварталының планын оонаалдарын күөседири, тракторлар септелгениң темпизин шыңгазып болур.

Н. К. Федеевага Тыва АССР-ниң садымның болгаш нийтиниң чеменилгезиниң алдарлыг ажылдакчызы хүндүлүг атты тыпсыр дугайында ТЫВА АССР-НИН ДЭЭДИ СОВЕДИНИН ПРЕЗИДИУМУНУН ЧАРЛЫ

Республиканың хереклекчилер эвилелиниң өөрдиге-методиктиг литература баазасының товароведа Надежда Карповна Федеевага сандыг талазы-биле ачы-хавыазы дээш Тыва АССР-ниң садымның болгаш нийтиниң чеменилгезиниң алдарлыг ажылдакчызы хүндүлүг атты тыпсыр.

Тыва АССР-ниң Дээди Соединиң Президиумунун Даргазы Б. ДОЛЧАЦМАА, Тыва АССР-ниң Дээди Соединиң Президиумунун Секретары С. КРАСНЫЙ.

Кызыл хоорай, 1976 чылдың январь 5.

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИНҢ ХАМААТЫЗЫ МЕН

1976 чылдың баштайгы хүннериңе муң-муң совет кижилерге тураскаалдыг болушкун болза, оларга чаа хевирин паспорттарын тыныскалы болур. Чуртта чутула ажыл уламчылап турар. Күш-ажылдың, партиянык болгаш дайынның хоочуннары база аныктар Совет Эвилелиниң хамаатызын шыңгазып бижирин — паспортту чоргаарал бол-

ЧАА ПАСПОРТТАРНЫ ТЫВЫСКАНЫ

гап бөрүшкү-биле хүлөөп ап турарлар. Эрткен субботада Кызылдың «Геолог» культуура бажымы байырлап иштин кири кээстаттыганап турган. Найысылдада ажылдап, чурттап турар күш-ажылдың, партиянык болгаш дайынның хоочуннары, хоорайның эң-не хүндүлүг кижилери, аныктар анаа чыгып келген.

Чаа паспорттарын тыпыскарып тураскааткан байырлыг кезеже ажиттыганап өөлүндө, хооруксузун дарагы Ш. Д. Кууларга сөө берген. ССРЭ-де паспорт системасын төөгүзүп, хөгжүдериңиң болгаш сайзыралының дугайында ол чугаалаан. Ол ышкан чаа хевирин пас-

портунун ужу-дузазын дугайы чугаалаан. Совет күрүениң шыңгазып бажымын хоорайны сураттыг кижилери — Совет Эвилелиниң Маадырлары Николай Николаевич Макаревич, Леонид Николаевич Ефимовка бир дугаарында тыныскалы. Тывага партиянык шимчешкенин кирижикчи Кулунга Степанович Мордвинцев чаа паспортту алган, «Совет Эвилелинге, баран болур

мен!» деп чугаалаан. Оон соонда персоналдыг пенсионер Анна Намбыралонова Доржу, Социалисттик Күш-ажылдың Маадыры чалаачы Юрий Николаевич Эзенин, хоорайның хүндүлүг хамааты Александр Мангичев Чымба оларга чаа паспорттарын байырлаады-биле тыныскалы. Бүдүрүлгениң мурнакчылары даарангыч Лео Маады, чалаачы Кызыл-оол Ламажык, аныктар Римма Федорова, Юрий Безматерных болгаш өскөк-даа паспорттарын алганнар.

Совет Эвилелиниң хамаатызы атты бедил-биле эдилерин чаа документини алганнар дагырааган турганнар.

Н. ГУРКОВА.

ЧУРУНТАРДА: хоорайның хүндүлүг хамааты А. М. Чымбага чаа паспортту хооруксузунун иштинки черектер кидилгениң начальниги эш Кыучинковтун тыпыш турары.

Даарангыч фабриказының даарангыч Лео Маады, № 7 школан өөреникчи Юрий Безматерных паспорт алган сөөлүндө.

А. МЕЛЬНИКОВ биле В. МИРЦЕВИЧ фотолары.

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНДЕ: чаа чүүлдер

МОСКВА. ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый министровунун чамдык тургускан, көдээ ажыл-агыйы эргелен-башкарының дээди школазы ийги кезиниңкиниң дынакчыларын хүлөөп алган. Бүгү-не өлөлдөшкөн республикалардан келген көдээ ажыл-агый органдары-ның удурткучу ажылдакчылары январь-март айларда эргелен-башкарының эң-не негелделер соугаларын, агар бүдүрүлгениң улам ийги хөгжүдериңиң айттырларын өөренир.

КИШИНЕВ. Молдавия-ның найысылдамында музика-театр библиотеканы ажиттыганап. Уран чүүлүн, ноталыг репродукцияларын, грампластикаларын талазы-биле 30 муң ажыг номнары болгаш журналдары ишда чыгып мөөңүзө.

ИЖЕВСК. Саныг программа-биле башкараток-кар станоктарының баштайгы сериянык бөлүгүн Ижевскиниң машина туудурун заводу бүдүрүп үндүргөн. Янзы-бүрү диаметри болгаш хевир-байдалыг кезектерин оларга кончук кылалып-биле болбазыр-даа болур.

РЯЗАНЬ. Рязаньның «Теплоприбор» заводунун конструкторлары ирриганы системаларын контроллерларын айткыры шимчир-лээн. Сутуңа дейишпай илап тодаргай хемчээз акустиктиг «УА-1» деп электроник прибору олар Киргизияның эртемденери-биле кады тургускан, ук приборун таблауу буталарда болгаш сутугагы системаларында сутуңа дейишпай дугайында сеп-мөдөөлөрн доктаамал көргүзүп турар.

РИГА. Латвияның найысылдамында ажиттыганап делегал фотографиянык төөгүзүп тураскааттыган. 350 ажыг экспонаттар баштайгы фотохудожник-биле, а ол шыкшан янзы-бүрү марка-ның фотоаппараттары-биле таныштырар.

БИРИБИДЖАН. Уп программалык радио дамчы-дылганын баштайгы ээлчээ Бирибиджанда ажылдап эгелээн. Область төвү болза халы удуш дамчыдыларын, оон иштинде «Маяктың» программаның дамчыдып турар, Хабаровскиниң болгаш Амурска-Комсомольски и н оооола үшкү хоорай болу берген.

ДОБРЯНКА (Пермь обла-сти). Пермьниң келер үе-деги чыгыш күжү-биле ажылдаар электростанция-зының иштинде ажылдажып тургусканын айткыры. Олардыкы эгелес кириккен. Ол Уралда эң-не уузут ГРЭС болур. Оон кайызы-даа 800 муң киловатт күчү-дү ады болу Пермь обла-стын Бугу ТЭЦ-терин, Камыш болгаш Воткинниң ГЭС-терин катан алганна-дан 25 катан хөй электро-энергияны бээр.

ОРЕНБУРГ. Оренбургтун газ ажыл-агыйының бүдү-рүлгө эргелениң диспет-чер журналында 300.000 деп чуралап көсүтүп келген. Ол болза ук областың хоорайларында болгаш көдээ черлеринде ишда саныг квартираларда газты кири-ген ол-дур.

РИГА. Латвия ССР-де операндык болгаш бадеттин академиктиг театры Иоганн Штраустун «Венецияга дүң-деп комиктиг операнын баштайгы ойнаашкыны көргөскөн. Ол көргүзүп тургалыг астри компози-торунун төртүтүгүн хүнү-ден бээр 150 чыл болган оюнга тураскааткан.

КНЕВ. Номга мнактар-ның республика каууу Ук-раниянык найысылдамында ажиттыганап. Ам 600 муң кижини болгаш 5 муң кол-лективтег кижилериниң — заводтарын, фабрикалар-ның, колхозтарын болгаш совхозтарын ажыл-ишчи-лерин каттыштырып турар номга мнактарнык эки-тура иштинде ол клубту тур-гускан.

АШХАБАД. «Турамен ССР-ниң 40 чыл ою» деп идиэ бүдүрер уагетур кат-гышкынының бүдүрү-гелериниң бирээни чазарты кылмыр ам эгелээн. Бо чыл-ин доозар деп төлөвиле-турар чазарты кылмыш-кының күчүзү бүдүн чар-тык катан үлгүдүр. Катты-жымшын чылда 45 мил-лион эжеш иштинде бү-дүрүп үндүрер апар.

(СӨТА).

[illegible]

биле чегерелетир, ажылды
та чегересте база бар. Көз
Советтик кукумуско хей-ни
организацияларын ая-мда
как үдүртүп, чамдык деңсү
тар-биле болгаш доктаагым
миссиялар-биле пайы. Бүгүн
ажылдапкан түрү. Суурда
ым ажыгаларын үрөт, тар
милитаризм сүтүрүп чурттап
лашымч чүвүдэ малыт
үрөткөп тусар. Суурда азы
болгаш чекерик иттар ам-
хай. Бо тагым-биле кукум
чогуур чекерелерин ая-мда
дир кылбайн, гүрүр. Ынчан
Советтик организам-мисс
ажылдап өскө-дүс реттед
ден чогуур түпнүлдү үдүр
ажылдык артыгын болгаш
лашымчылыкны үлүм сайыр
гайжымды, СЭКП-ниц өзү
диг XXV - сьезданы төлөп
үткүрү джиг мөөн солгаар
кукумуншангын ажылда
бис.

Х. ОНДОВ

Ээрин кедээ Советтик ку
комунүт советтарым.

Тожу районунун «Тоора» 1970 чыыдан бээр ажилда
ка АССР-ниң Дэвди Сов
Ак бодунун онаашкан
Оон фермазының коллек
лап азырынң планын к
кирген үлү база бар.

ЧУРУКТА: депутат Н. Л.

Эрний нэгдээ Сөвднийнц күү
комүүнүү секретарь.

А МЕЛЬНИКОВТУН ФОТОЗУ

Машинасын биге-биге тей-
тейлентерип Сарыг-Бел хову-
луида келди. Ол ховуну
муруну таласы дугуу хой
шымдыр бодду. Шийан-ла
удаткан чок, ак ааржы лог-
лод хой биеге чыгуу, муруну
талага кырыктуу чыгуу.
Каларын сонундз берамын
жогун човун орд. Ылаар кер-
геш, салыр аргележик:

— Сураглан чоранын
район Советиний дөмүтүдү.
Ажы Уранын өнүн үзсн
ды Биче-оол дойларын кал
рып чоругуу аз-дур—дей-ди
Кадарчыге дорзал-пз
бербинис. Алымыдан серг
шимчелгир, хүлүмзүрүп тур
арынын, кылар доктукур
кал көрө-чүрө шырайлыг, ча
аз үжөсөң чоругур хл
анык жнн бисти эздек у
куп, мендедисти.

Бистер оюн-беле ажал-ч
тин ажал чутанын биче ка
солукшын; оюн козанын са
нуурган кыруу-беле оруну
уламчылантымыс. Сарыг-Ба
эртектен, биче-ле доңгайт
мыска, Соокен-Бажи деп че
ле кыштагга келдиңиз. Ма
чынын козанында дон болга
куртгар жоржеңирин чыскал
змгелен каан, алектен баягес
кажалал каан. Черде мыңча
ажалгыт утус даярын балы
кады. Ак шырайыл анык
мэзген кижн ишек эдэн ка
мыс черже оозалып каан ту
Ол болза Тес-Хем район Со
диян депутат анык хойа
Уран Донгокааны Ажи ол ба
туз. Бис-беле элтин чуталаан
торуу, өңгөч калады. Ош
биза-ла эмгек-сөөктөн, бешу
диз бол, карака келушү
арыг-силг, применикти. с
лун, сеткүүдү көктөл каан б
рык-ла хоорай, суура уласта
дулак көк болду. Чүтте ийн
кичи бир кодуу торуу ору
шдырм, өг ажалы-беле ката
хаара четтаган турар. Плуту
бизе кыска чутанын мылди
мыска, ол чуталааны:

[illegible]

— СЭКП-нің XXV съездинің төлептігі уткуур сорулга-биле социалисттик күлээлени адымыс. Мурунда бодувус күжүс-биле ол тонна ситениги келип белегекер, беш тонна өдөтү бөлүп алып күлээлгенис бе-

ла күзөстөнгөн. Ам чүд даяр-
турар чүс баш колдан чуу-
маш дурганын менд алып
баш койбай-а, кийиз аяктаган
дактү алырып күдөзгөнүп.
Ол күдөзгөнүп күсөдөр аш-
кымыз-ла туурап бис Кымыт-
шыс сепселгенге шыгала доос-
кан, малга бэз сипген четинири
бйле джүргүртүп. Дүс, комби-
корум курданырып бар: Хоюусу-
туш семиртилген эши. Кол-ла-
чүс о-ла болтай, зарыг-ар-
жым-дэа белек чүш четпес, аз-
салыр кузук турбас. Бисте та-
лия болгаш чукуш төрөс өлгө-
нүс, ала-а, ала-а, малдын
оорданырып чыгыпч апарып.
Социалыстгн зарышка кой-
уш Куулар Хаян-оолду кий-
гирган бис.

Депутат хүлээлгээний оод хамтаар хувьсдлыг татарын орнуургаар ахиралыг.

— Чол мөнээ идэгэн буз, гэж, район Социалин депу-таш хамлыг согтуу алг. Оларын идэгэлиг хүсүүдээр-мүүн зорт хүлээгэм. Район Социалин сессиядариын ба-за хүүсөөм хуралдариын үн-дүгэн шигитдариын бозуу-чуи оркугунуи согтуула-рынга ташыгтырыл, оон-да-мийд хире-шам-биле агтас-мэсээлг аямдыг олар-ның ортууагта чорудуу турар-мел. Олар база мөнн хууду-келли-биле хүлээл алг, шиги-түр хүсүүдээр дээр хиймэм-ахилал турарал. Оон чи-жээйтг хоочун хойжу Н. Нат-тис-оолдуу база Б. Маалын азал болур. Согтуукууларым-дан амидлар тургалтажын-богаш ажил-жигинга таази-биле аяны-бур уыглар хай-рер-дир. Тодаргайлаарга, чам-дыг малчиннар ег хилиннэ-гээр, школа нэзылг уртал-гын курун хандыргалажынга-тургузыр база почта чедир-лүр ателавалг хандыргалажын дээр чүү чок дээр. Ол-ла ча-дыг арык доркуунаа хүсүүд-ир-биле байгуусоом аам О. Шында кэдээ Социали-биле харилзааны түдэр-дир мөн.

Бодуунд малчин сонгууль-
зарымга чогууртума сууржуу
байдалаа шилчин, чуртгаар
кочуг кузээр боор-лур. Шы-
наар-ла олгарын оозу кочуг
чиг. Чуге иш, шкколаа еере-
ни туур чаш ажи-талдуу-лаа
солгуурар-лар. Инаа, бистин
совхоз ааа тургутунга айма-
кын туур чаш ажи-талдуу-лаа
идеги болгай. Инаа, бистин
идегиин көөрү чутула. Инаа,
туркуме бисте совхоз түмдэе
бачкинчы малчиннар кымаа-
чок, малчиннарнын кыштага-
рында бесте түтүтгин чыгыр-
саа бажик-чок боон турар. Бо
айтыртыны «О Шынаа» совхоз-
туу дирекцияа еери өөренин
көөрү кузуган.

О. Шынаа кодээ Советиниц куускомунун секретары

[illegible]

Аны

ДЕПУТАТТАР 68ЛУТЕРИ

Депутаттар бөдүктөрү ажилда чыңар депутаттардын район, хуурай, суур баш келээ Советтеринин бир сессияларда оо Советтерин уштен эвээн эвес депутаттар ажилдад азы чурттал тур чөлөрлөй тургузар. Оо маш депутаттар бөдүктөрүн составында СРБ-ин, РСФС-ин, автономия республиканын Дууда Советтеринин чөлөрлө турттал азы ажилда турар депутаттары баш кырал болур.

Депутаттар бөдүктөрүн ошун ажилдад турар бөдүктөр төлөнгө, фермалыгы, бригад амыга оларын дүжөининики перин каттыштырар сорулга биле база тургууан болур. Оо бөлүктүү сорулгазы — пагыт, чазактын доктаамы шиянтырларын, чөч-чө Советтерин шиянтырларын амыздала боттандырларга, пагыттын даалатларын хукудларын болгау чочун чагай чоруу бөдүктөрүнө дээнгин салдар дирери болур.

Депутаттар бөдүктөрүн сөгүчүлөр оотугуна депутаттардын ажилын наслейкейде чурттагыча ошун Советтерин ажилыгына чөзү калбаа ошун

[illegible]

Унутатт

арга

ажылында калбаа-биле аялап турар. Депутаттар аялдарыны ажилчы чоннар дотатарыңчы район, хоосуур, көвээ Советтерини кичкомпары чгугуур Советтингипутаттарындан тургузуур. Оларчы сорулганы болза калтаричи, сохвохторини, биругелерини талаанданп дукция билдурерия көвээрини, тутдугары, чуртунга байлыжары болган сохвокулугуру, аялган чегерелер, объектилерини септэргени, надаларын кылып, дууа аялери баяуур.

Депутаттар постуларыны ажилчыныч кол хевирини бохамаарыкп турары бугуруучастогунга, органнасына ажилды диктаамал чоруду болуур. Олар болза социалтиг чарышты калбартыргы дуузалар, ол чегертеги болтур чевуэлдерге, плашачикыннарга, хураалдарга киржхайтаралында турар объекте байдалы Советтин күүсумунга дичаандар, чегиспегачылар болган ажилды чегидер таламы-биле айтмалары чүүксомо, доктала комиссияга чугалажыры-бугуругуур, азы боттарынычралында чугалажыры.

Машина тузүшүнүн индустриянын өзгүчтүгү үндөйүн деген чыңалган ийреништин бирөөсүнө саялды туурал. Ал — бузулдуу фондустардын ой алкешпейт көзөң — күш-ажыалдын өскө-хөрсөкчөдөрүн түзүүгө турал болгаш бүтү үзүс алды-агыянын тегикини ишчилегини неггетеромкинин ичаш характерин тодаратып турат.

Узг машина индустриясы индустриянын материалдык дериинин болгаш фундаментиин тургузар деп В. И. Ленинн алтыншынын тургулга буздурубулан, Компаристт партия болгаш Совет аш чүртүп машина тузүшүкүнү хөгжүдөргө док-амал кичөөтөгөн салым берген. Агты үөин салывар-ла дериг-хөрсөкчөдөр-биле тесгелеген бө адыр чүртүп тузү улетчүгү продукциянын түрү бө кишин берип тур. Машина тузүшүкүнү төс-бөш чылаа машина хөг-жөдөйлө болган. Анз прөкция бүдүрери 1.7 катал экен, ол зөргө партиянын КИУ сьезданын Директивасын адытканыга дүтжүр пар.

Төскү бөш чылаа савалга хөрсөкчөдөр, химиянын хөг-жө-хөрсөкчөдөр, энергетика машиналары, кездө ажал-ымта хөгжөдөз машиналар бүдүрерини талкы-бөш үзүт чыккынылар чекп алыш-ын. Эрткен бөш чылаа чыла машиналары бүдүрери 2 адыт-талган, чыкк автомобильдерин 3.5 катал өскөк. Агты үө-бөш бөштер тракторларын, тарал-абышарыны, тепловозтарыны, абыш электровозтарыны, чүкк-мотор, пассажирлер аргыма-рларын вагоныны болган ма-шина тузүшүкүнүн өөл-ла-ла өскө продукцияны АКШ-тан

хөйү бүдүрү турар бис.

1976—1980 чылдарла СРС-инн узас ажал-агыым хөгжүдөрүнн кол үлгынннн кичынарнын дугайына тө-дөмөдө машина тузүшүкүнүн узас ажал-агыымннн бүгү адырларын заарты дериин чөсгөдөргө чыгула ролду ойнар деп дөмөдөдө бөш өңү бөш чыла өңү узам бу-рунгар хөгжүдөрүн бинала алмактын. Анз продукция бүдүрери 1.5—1.6 катал өзөр.

Машина тузүшүкүнүн мурунча туруп турар сөрүт-галарын шинтирлөргө стате-сис тузүшүкүнн узг ролду ойнар жузугат. Металл ажалдан кылдыр станоктарын бистин чүртүгүс хөйү бүдү-рүп турар. Чыла саныма-ла язы-бур хөвирини 230 му-ажыл көскө станоктарын ма-шина тузүшүкүн өскө адыр-ларга берип турар. Ичналз жок моон сөнгөр бө адым-продукция бүдүреринин хөч-чөдөин дугулаттайын, өң шы-нарын экижидерге өңдө кич-чөөтөй салдылар анаар. Ста-ноктарын техника-экономи-тич көргүзгөдөрүн экижил-бөдик бүдүрүшүгүз ажалла-рмалыгы баш үзүр чогаатк-программа бугагар бакмарты-мыш ажалдыр станоктарнн хөй-бөш бүдүрери агты үө-негеп келген. Адырларын прөсс машиналарын, экижил-гер металлдарын күдүп шү-күр дериңгелер бүдүрери-лери хөдөйлөдөрү негеттенип турар. Бүдүрүлгө чорудулга-зында ажалдан бө хөвирин автоматчыдарыне үзүт кич-чөөтөй салынып турар.

Сөмгү үөсө приборлар тузүшүкүнүнн ролу үлгөткөк Эргелен-бакмартылдын аөгө-матматик сьезназына хө-рөтлөз савалга машиналарын болгаш приборларын бүдүрөн көзү-бүлгө көкөтүч

Улутпуну эргелеп-башкарыныча херектик автоматтыктыгынын чыа-чаа дерик-херекселерин, чогаалын тургызган азырынча бул сорулгага тегеле-херексизили дадузу-биле хандылары тутула. Амгы уеде приборларынын перспективалык уаг. Оларнын даузыл-биле хой азырынча эртем шикчилелерин, инженерлер бозгаа экономиктик саналга-чогаалдыкталарын кылып болур. Оон аныкта приборлар тутуушунуун аймакдакчаларынын кылып турары автоматтыктыгы херекселерин-биле тутуугу-тус тутуулуе коллективтерин энег, тарын тутуу каттымжыкчаларын, оон туржук нийти азырынча эргелеп-башкарынын автоматтыктын турар болгай.

Энергетика, аар болган шикимиз бада нефтинин машини тутуушкунун хогжудеринин огуу беш чылда уаг кичазан хей салдыган. Энергетик улутпунуун аймакдакчалары техника-экономиктин корг, тутулери он белик дериклерин калдыла кылар апар. Ичле хевирини дериклеринин бирээде болла, 300 мун килловат тутулуе анероблактор болур. Ичлег блоктор-биле он-оо алектростанциялары туткал. Мөөн сонгаар он-оо-да уаг тутулуе блокторы чогаалын аймакдага кичирери шегетти кий келген.

Атомжук алектростанцияларын тутар талазы-биле бист байлак дурдала чылгынган. Огуу беш чылда бистин чур тутуштуу Европа кезээгин алыон хой мыдаг станцияла тутуулуе эгээр.

Аар болган транспорт машина тутуушкунууда сөөгк чылдыла мынар талазы-биле уаг чарчылгалар болдуган. Бу аймактага белик болула.

чүлүт, уягут хөмчөөдөг обьект-
тилерни тузуу, ажыгалуу,
кирүүл эгелэлэни эвөөс өөр-
түрүнгү камналганы берин өөр-
түрүт 5 муң кубометр мин шой
ашиглер сүүтүрү, туу
тонинг ашиг кан эшилдир
конверторлар болган оон-
өскө бөдирүүкүчүт кө-
плектөр бисте ажыгалуу э-
лээн. Аар уягутунунгү маани
тудуушкунуга бо хөвир-
уягут күчүлүт бүүдүрүлдөдөр
туларын уламчылаар.

Электротехника уягутунуу
көз кичөөшөйни уягут электр-
машиннар, бөдир болган х-
ныс вольтуугу электрощапар-
тулар, уягут күчүлүт генер-
торлар, бүүтөрүнөс улаа-
Оон-бөдир чөрөшөтүр чаа ш-
дукчаларын база бүүдүрүт ө-
дөр. Чикээдөөргө, янзы-бү-
режиге ажыгалуу (жол-
нышкынын таарынтырны ш-
туур) электромоторларын х-
түр-биле бүүдөр.

Автомобиль уягутунуу ө-
тү бөш чылаа өтү чүкк ала
бөдир бүүдүрүчүлүт болган
ажыгалуу идеядөгү автом-
бильдерни жолдоо кылыр
плангачтынын туур.

Көздө ажил-алгынны ма-
на-техника-биле хандылар
машин болган чааа докта
мад кичөөшөйни салып кел-
бөдир салып туур-даа. Ч-
ле аяккен чылын бөшчүчү
түн көздө ажил-алгынны 53
мун ажыг ажил-бүүтүр трактор
тарын алган. Сөөлү чылар
уягут күчүлүт дүүдүгүт түр-
торларын бүүдөрүнөс көз
чөшөйни салып туур ала-
ган. Ал оларгааа өвөс. Ч-
дөөргө көздө ажил-алгын
дүүдүгүн, чылаагаа чөр а-
жыг интесификаштарын
күшүтүт болган бөдир бүү-
рукчулугу техника уягут рол-
лу ойнаар дөөрүн амалар
негеп келген. Атуугу
А.Т.701. Т.1-500.

торлар, тарал жаап азыр
лөөс», «Нилас», «Сибиряк»
комбайнар куш-ажылдын
дүркүчүзүн 1,5—2 ката
таттырар арганы берип
тур, Улаас бистин үстүн
вус мал болгаш чер ажал
ажылдар машиналарын
гаш дерин-терекселерин
дун-бүдүн системалары б
өзгөлөр.

Машина туудушкунун
сонгар улам хөтүждөр
өөп, материал-техникт
азып алаң суугар бект
турар. Эртте беш чыда а
дага кирген Күрсиде
липпиктер завод, Донец
экскаватор, Талды-Кург
коргүзүн аккумуляторл
долтары, Барановиче а
маттыг шүтүм болгон өс
өскө объектлер машин
душкунун онг беш ч
улам ийик хөтүждерин
терил-техниктн базам
ган.

Машина туудушкуну
ажылдакчылар бүдүрү
рар продукциянын ийик
экижидери, оларын ү
ажылдакчылар иделгид
дыр кызыр, күш-ажы
бүдүрүчүзүн бедери
лыгырга хөй материал
болгаш металл кирер ч
өзөкжидери дөн өс-да
айтыргаларын шиптир
уктурт. Бо азыра көп
расталыгыны болгаш спе
циализацияны улам и
релири база негетинин ту
у.

Машина туудушкуну
ажылдакчылар агыч үе
турар укуктун планар
үстүндө түгүзалааныс бо
өскө-даа сорулганын
таалыг берип көрүн ки
уктурт.

В. НОВИКОВ
СССР-инң Даргазынң ор
дасы

НЕГЕЛДИ

Домтут хемни
кешкеш, кол орук-
тут оң талазынча
эгген кизи үү-дээ
болбай кедээр
кыштагда аалга
баар. Ол болза
Узут-Хем районда
«Узут-Хая» сов-
хозун № 2 хой-
жу бригаданын
малчыны Көк-оол
Ховалыгович Как-
тыр-оолдун аалы-
мыр.

Мал ажылыче
баштайгы базым-
ны Көк-оол Ховалыг-
ович бир чыл бурунгаар—1
чылдың күзүнүнчен эгел.
Оон эгелаш-ле-ол төрөөн
хезунга бараан болуп, чыл
руде хой малды курунче
түрүп берип кааган.

— Хармысалгазын алы-
каныг-дээ түзүп мал
ажайры демей деп бодар.
Иңчээлээк хой мал тө-
бөргөнгө берге-ле ийил, б-
сакны медди, дүгүн бол-
чаш толуг четче амыр ай-
рыг берге болуру чугаа.
Канди-дээ ажылга кызын
база негеделиг ажылда
магалааныг болгаш кичи-
гейлиг чорук чугаа. Ону
чылдарда калорчилаан келге
Держуга көргүсөн —
Көк-оол Ховалыгович чугаа

Шынап-ла, оон соонда
чыл акыр хой малдааш, ол к
тарал, булагдал-даа кыл
көрбөн далааш «четнес, баг
ажылдаын» деп чөмөлдө
сөс-даа дыниаваан, эки акым
дап кезен. Бир дугаар ч
лында хураганнар хүлөп а
ган, ону алды чыл улашты
ажаш, кадагалааш, ол ч
дарын дургузунда озары
чаш толун барык шунтуу
меади ал, дүтүн күрүнеге д
жаап келген.

Тоску беш чылдын доозук
чызында К. Бакты-оол ш
дүргү ажылдап, күш-ажымч
бедик көртүзүлүг зөөскан. Т
рүр чүс хойдан 94 хураган
менди өстүргөн, бир баш
ошааштыр ортумал-биле 2
700 грамм дүктү кыргaan. О
коданында км 320 баш төрүү

БОЛУРУ

жаалар чылыг-даа, делгем-даа мал чечин четчир, ылангыя төрөөн чаш хураатаннар түрар кажааны эки чылымгай белеккен.

— Хамык ужуз хойну чалын эки семиртиринде базакышка баш удуз хынамчалык белектениринде, хулаалга куштут болганда ажыа-херекти баш удуз бүгү талаадыг хынамчалыг эки кылын алырымда болгай — деп, хойжу чууга аразында демдеглей тыртып кагды.

Как-оол Ховалыгович онту беш чылым баштайгы чылын кыжыкта мяк белектенген. Кажаларын эки чылыглаттыган, сипегин чешер кылдыр белектеп алган. Витамининг чешперден алганда сутну сөөртүп эжеп турар. Ол бо чылын тортуз чус хойлаз 95 хураатаным, бир хойлар алар 2700 грамм дүктү кыргын алыр хулаалгени алгаш, ол-ла сөөкхөтүн хойжузу Сүртүн Хуураалынын социалистинг чарышче кыйтырган.

Амгы үдөс хойжууну колданында эч-не харымсалгангай, чымыштыг үс — хой ол-лаачыккын эгелдиз. Ичингаш малчы төрөө хойларынын болдарын чидириг чок, оңчаменди доруктурар дөш шудугу ажылдап турар.

В. ЧАДАМБА.

ЧУРУНТА: хойжу Н. Нам-
тыг-оол.

дотуулар чугууза. Амигүеңе приборларынын перспеквалы уугу. Оларын дууазыме хей амылым артем шилелерин, инженерлер болон экономикте салгал-тогалаларын кылып болур. Оон ичине приборлар тууушкунун амыладакчаларынын алын турары автоматчылыктаргерселерин-биле чүгез-тусту буудуруте коллективрин эгез, харын буудун катжашкыкчылары, оон турук нигите адырча эргелешарынын автоматчылып тур болгай.

Энергетика, аар болгаш химия база нефтинин машина дуушкунун хажжурингеге беш чылда уугу кичөөн-й салдыган. Энергетика электрдуунун амыладакчалары экономика-экономиктин аяргытгарын илзек дерлериин адылал кылар апар. Нимгиринчигерлеринин бирөөн-бөөн, 300 муу киловатт чүгүлүг аяргобокторлар болур, амыл боктар-биле оон-он электрстанциялары туткан. Оон сонгаар оон-даа уугу куудугу боктары тогалдын, кылгалда киирени негеттин келген.

Атомук электрстанцияларын уугулар талазы-биле, бите билал дуржада чыгылган, уугу беш чылда бистин чүрүштүсү Европа кезөөнге эгезин хой нимгиз станциялар туттувун эгелээр.

Аар болгаш транспорт машина тууушкунунда сөөлүг амалларда шынар талазы-биле уугу чыгарылгал болудугун, амылалык белик беликтер-

тоний ишкери аал эиндирер конвекторлар оон-даа өске белик буудурукчулук комплекстер бите ажылдап эгелээр. Аар уастретурин машина тууушкунунга бө хевирлп уугу күчүлүг буудурутелерин уугулар уламчылаар.

Электротехника уастретуринге көз кичөөнгейин уугу электромашинлар, белик болгаш чанымы волтуугу электростанциялар, уугу күчүлүг генераторлар буудурунне уугулар. Оон-биле чөргөштор шаа продукцияларын база буудурун өскөрү. Чикөөлөөр, алам-бүрү режимге амыладар (догалашкыкшынын таарынтылар ап турар) электромоторларын хой-йизе буудур.

Атомобиль уастретуринге өнгү беш чылда хой чүкүк амыр белик буудурукчулук болгаш амылалык иделегил атомобильлерин коалды кылары планнатынын турар.

Казо амыл-агынын машина-техника-биле хандыларыне партия болган чыдак докталам кичөөнгейин салып келгезе болгаш салып турар-даа. Чүгез эртеркен чылын беш чүртүн калкы амыл-агыны 350 муу ажыг аямы-бүрү тракторларын алган. Сөөлүг чылларда уугу күчүлүг дугулуугу тракторларын буудурунне кол кичөөнгейин салып турар апарган. Ол таанарыла эвес, Чүгез дөргө көдөз амыл-агыл буудурунне, ылангалар чор амылын интенсификастарына күшүлү болгаш белик буудурукчулук техника уугу ролду ойнаар дээрин амылдар негеп келген. Дугулуугу Э.701. Т.1509.

Ажыл болгаш чор ажыл амылдар, азыншаларын амыл буудурукчулуктарынын даш-бүдүн системаларын эгелээр.

Машина тууушкунун сонгаар улам дождар, бөл, материал-техниктин, амыл алам буугаар билим турар. Эрткен беш чылда адалга кирген Чукесиде лшпиктер заводу, Донецк аскажатор, Талды-Курган коркутууч акумуляторлар водтары, Барановск аламаттыг шугулар болган өскөрү өштүктөр машина-дуушкунун онгу беш ч улам ылай хажжурингеге термал-техниктин базасы ган.

Машина тууушкунун амыладакчалары буудурун, пар продукциянын шыаа өскөндөр, оларын уу ажылгатыннар иделегил тыр кылары, күш-ажыл буудурукчулук белидери, ылыгара хей материал болгаш меккал кирер чор эөөкөдери дөөн оон-даа айтыргыларынын шипинтер, укуртул. Бө азыра констраакшыны болгаш специалтаанынын улам дерлери база негетинин турар.

Машина тууушкунун амыладакчалары амыл уел турар уугутуугу ыланнар устувае тууулаанымыс бө өскө-даа, сорулгаларын талазын бөрелки көрүн кил укуртул.

В. ИОВИКО
СССР-инч Министрлер Чалмонч Даргалының орду

Тостуг хемни
киш, кол орук-
он талазыче
ни кизи ур-даа
байн кедээ
иитагда аалга
р. Ол болза
т-Хем районда
тут-Хаяа сов-
тун № 2 хой-
бригаданын
чыны Кок-оол
Ховалыгович Ка-
-оолдун азы-
ад ажылчыче
тайгы базым-
Кок-оол Ховалыгович
бир чыл бурунгаар—1965
чың күзүндөн эгелээ.
Эгелээш-ле ол төрөөн со-
вунга бараан болуп, чыл бү-
е хай малды күрүгөсө өсүп
берип келген.

— Хармысалгааны алырга
дыг-лаз чүгүп малды
лары демей деп болдар мен.
Балаажок хай мал төрүй
тенке берге-ле ийин, баш
меди, дүгүн болган
чүгүн четче алыр айты-
берге болуру чугаажок.
дыг-лаз ажалга кыямак
негеделиг ажылдаары,
малдаалыг болган кичээн-
чорук чүгүл. Ону хай
ларда калорчылан келгенин
жугаа көргүсөк — деп,
-оол Ховалыгович чугаалан

Шынап-ла, оон соонда он
чыл ажыр хой малдааш, ол ко-
тарал, дудагал-даа кылып
көрбөөн болган «четтес, багай
ажылдааш» деп төмөлдөгү
сөс-даа амынаваан, эки ажал-
дан келген. Бир дугаар чы-
лында хураганнар хулаап ал-
гаш, ону алды чыл улаштыр
ажаап, кадалааш, ол чыл-
дарнын дүргүзүндө оларын
чаш толун барык шүптүзүн
менди аң, дүгүн күрүгөсө ду-
жаап келген.

Тоску беш чылдын доозукчу
чылында К. Каптыг-оол шу-
дургу ажылдап, күш-ажылчы
бедик көргүзүтүгү дооскан. То-
рүтүр чүс хойлан 94 хураганын
менди өстүргөн, бир башка
олаштыр ортумал-биле 2 кг
700 грамм дүктү кыргaan. Оон
коданында ах 320 баш төрүүр

жаалар чыгып-лаа, деглем-лаа
мал чешин четчир, илангыя тө-
рөөн чаш хураганнар турар
кажанын эки чымылгап бетек-
кажы.

— Хамык ужуз хойну ча-
йын эки семиртиринде би-
кышка баш үдүр хымачалы
бетеккенирде, хулаап
куштуг болганда ажал-херекти
баш үдүр бүгү таладыг хымач-
чалыг эки кылып алырында
болгай — деп, хойжу чугаа
аразында деметгей тыртып
кагды.

Кок-оол Ховалыгович онту
беш чылдың баштайгы чымы-
лын «кыжыга мык бетектеп-
кен. Кажалары эки чымыл-
латтыган, ситенин чешер кыл-
дары бетектеп алган. Витамин-
ниг чечиререн аңгыда сүтү
сөөртүп эккен турар. Ол бо чы-
лын төрүүр чүс хойлан 95 ху-
раганын, бир хойдан-на 2700
грамм дүктү кыргын алыр ху-
лаагени алгаш, ол-ла сөө-
хөтүн хойжузу Сүрүн Хуура-
ланын социалисттик чарышче
кыйгыргай.

Амгы үсө хойжунун кола-
пында эч-не хармысалгалыг,
чымчынын үс — хой ола-
лаашкыны эгелээ. Ичканга
малчы төрөөн хойларынын
болдарын чилириг чөк, онча-
менди доруктурар дөш шу-
дургу ажылдап турар.

В. ЧАДАМЕА.

ЧУРУНТА: хойжу Н. Наи-
тыг-оол.

Ш ы Н ийги арын 1976 ч. ● январь 13

МЕДЭЭЛЕР

Эге базымнар

Кызылда урууларын уран чурулга школанын ондан он үш хат натым өөреникчилеринин кылган ажылынын делгези жетүүшү театрды ачытылган. Ошун орап таланылган ажылыны аны-бүрү темалары. Эң кол чүбө—бичи чурукчулардын боттарын долгады туруп турар ормечейни бир анзы көрүп, ону ажылында көрсүскөн болур.

Он үш харыт Санда Хертезанын «Мэон Тыва» деп чурулда өгдөр, дагал, делгем орук, булутт дээр көстүр. Бичи чурукту ол ажылында өскөн, төрөн черинге ынактылы, ош чурумалын көргүзүп шидаш. Ол-а чурукчулук «Октаргай делгем» деп ажылында бир-ле өске планетада черин кижилери чедө берген турарын фантастикалык бодалыш илереткен.

Орлан Ондар-оолдун «Дагалда», «Чайлагда» деп чуруктары эки кылдынган, солун ажылында хамаарды. Он үш харыт чуруктуд салым-чаган барын кижиле дораан-на өскөрүп каар. Ол ишкан Тала Хөвөмөй «Ыраажы» деп ажылын кара туш-бике кылганы солун.

Делгелде Ч. Допуран, С. Чеснов, Л. Кор, С. Светлов, В. Лукашев, А. Оюн болгон өскөлөрүн-даа ажылында тем болгон кылган шынары-биле кылдыгы. Он ангыда делгелде 10—12 харыт урууларын хевиле шутурунча өге базымдарын кылган турарын база көрүп болур. Мичангаш урууларын уран чурулда өге базымдарын делгелде келген кижиле бурунуну сонуургалын хаара тудар. В. БОЛАТ.

Башкылар чыгызы

Кызыл хоорайнын школаларын бешки класстарын уруулу башкыларын чыгызы республиканын хамааты камгалагынын курстарына болуп өрткөн. Ук чыгыш үш хонук дургузуда уруулу. Анаа «Яролуг чепек болгон ош хорашаар бүдүмелдер», «Чуртун чонун масалыг уузкашкыннын чепектен болгон чайгаар болгудай бөр айым-халаптардан камгалагынын кол кол принциптери болгон аралары», «Өөреникчилерин хамааты камгалагына өөреникчи методтары» болгон өске-даа темаларга лекцияларын дынааннар. Ол ишкан практиктиг кичээлдерге олурчу, бешки класстарга тускай программаларга хамааты камгалагынын темаларына кичээлдер өрткөрүнгө эргежөк чутуга ажылыг чутулдери башкылар өөренип, билип алганнар.

Хамааты камгалагынын республика курстарын начальнигини оралкычы Б. Федулев, өредилге өргөлекчи Т. Антонова, бүдүрүлгө өредилгенин мастерлери Л. Сыренов, В. Тихонова болгон өскөлдө лекциялар номчаан болгон практиктиг кичээлдерин, өртүгүт материалдарын билилгич ажылап турган, солун өрткөрүнгөн. А. ДЫРТЫЙ-ООЛ.

Аңчынын олчазы

Улуг-Хем районун «Актурт» совхозунун каларчы пенсонер Иргит Хуурак огул Семён-биле Борбак-Арыг деп черге ишек каларчы чораш, бөрү көрүп кааннар.

Ук бөрүну бооларын дуржулгач аңчы олтуна каасан. Семён алазынын өөрөкөн дуржулгач хажытайын, алазын атканынын түнүлгө бөрү уузулгачтын ол дөргө анык аңчынын баштайгы олчазыдыр.

Н. НОМБУ.

„ЭРТНЕН ОРУУМ ЭРГИЙ НӨРДҮМ“

Петрусь Бровка 1905 чылда Витебск облазынын Ушач районда Путиловичи суурга аламы тараачын кижинин өгбүзүнгө төртүнгөн. 1918 чылдан эгелез бижээчиле берген. 1920—1922 чылдарда кожуну черинге нарын бижик өргөлө, совхозка савактылап турган. 1924 чылда көдө Советтин даргазына соңуттурган. 1925—1928 чылдарда комсомол ажылында болгон Полоцк хоорайга үнүп турган мөжү солунга бижээчиле турган. 1928 чылын Белоруссиянын күрүпө үнү-верситетин чечен чогаал

салбырынга өөренип киргеш, 1931 чылда дооскан.

Бекен чыл иштинде чогаал бичип келгеш, белорус болгон орус дылдар кырынга чэрби ажыг номнзын үндүргүзгөн. Ала-чурттуу Улуг азынын үзүндө Совет Армиянын кезектеринге дайынчы болуп чоруп турган болгон партизаннарын солун парлагызы үндүрүп турган.

Петрусь Бровка—Белоруссиянын улустун шүлүктүү, Социалисттик Күш-ажылынын Маалымы, Ленинни шаңгалды лауреады, СССР-ин Күрүпө шаңгалынын ийи дакпыр

Петрусь БРОВКА

лауреады, СССР-ин Дээди Советинин депутаты, Ленин ордени-биле дөрт каттап, Октябрь Революциясы, Кызыл Сылдыс, Улустарнын найбарылы, «Хүндүлгөдүн демжээ» орден-биле шаңгалылаан болгон Болгария Улус Республикасынын «Кирилл бие Мефодий» орденинин бирги чергези-биле шаңгалткан.

Петрусь Бровка Тывага чораш болгон кайгачкыгын шүлүктөрүн чогааткылаан. Ол шүлүктү эрткен чылын үгөн «Базымнар» деп номун менээ белек кылдып чорутканын улупас мен. Сурагыг чогаалчынын ийи шүлүүн оңулдурган, тыва номчучуларга бараалгаттын.

Монгуш НЕНИН-ЛОПСАН.

Ташкент хоорайнын «Миконд» дээр заводунда кылмал хрусталь булутуп үндүрүп турар.

Чурттуг хөй бүдүрүлгелери «Микондга» ол чараш шалдерин бүдүрүнгө дуулаан, амгы үнүң дерилгелерин апаа берген, ош чергези-шыйгаларын, кылмы чутулду үлгелерин база чорутуулаан. Заводка дуржулгалыг мастерлер чедө бергеш, шил үрүкчүлери, шил талазы-биле шевелерин өөрөдип бергешер.

Ол анык бүдүрүлгө акы-дуңма республикаларын дуржулгалыг чаа техника шигээдип алырынын хуулазын кызырган: мооң мурунда каш чыл иштинде кылмы түүлдерин бир чыл иштинде кылмы алган. «Микондун» чаа продукциянын СССР-де болгон даштыкыда үнөлөп турар. Чүлө бо чылын хрусталь кылмаларын үш миллион рубльге саткан.

ЧУРУКТА: инженер-технолог Насиба Мухомудова хрусталь кылмаларын шынары хынап олур.

(ПМА).

КУЛЬТУРА

ЧАЛГААРААР ЧАЙ ЧОК...

Баа-Хем районун төвүгө хөрөжөннөр кезээнин Саны-Сеп суурун 90 хөрөжөн ишчилери чыгыган. «Ал көк отууга» деп адаан ол кезеңин СЭКП райкомунун бирги секретары Н. П. Федоров ажыткан. Байылыг кезеңге чалгашканын аразында орден-хавыялыглар хөй болган. Район аңкелгезинин улуг секретары Мария Муравьевна хөрөжөн «Хүндүлгө Демжээ» орден, «Күш-ажылы шыгалар дөш» деп медаль чалнап турган. Тыва АССР-ин Дээди Советинин депутаты

Анна Колбасицкаянын, биче лейтенант Елизавета Новоселовна, дайын кижикчилеринин болгон күш-ажылыг муракчыларын хөрөжөндө хавыялар база сылдыстаалып турду. Культура бакымын хөрөжөн кижини алдаржытып, апаа ас-кежикти, өөрүшкүнү йрөгөн чараш ырлар, шүлүктөр, алагалар чалгылап турган. Ошоннар, викториналарын солунга кезээнин кижикчилери, апаалар чалгашар чай чок болган.

М. ДАДАР.

БИРГИ ЧЕРДЕ

Улусту чогаалдыганын район фестивалы болуп өрткөн. Анаа Нарынын бот-тыныгыр артистери бирги чери алганнар. Көдө Культура бакымын концерт программасында ырлар, танцалар, шүлүктөр, дүзгөт, сымт-хөмөй, хонус, клоунада, кватер дээш чок-ла чүтү чок.

Бирги черин алган коллек-

тиват приемка болгон бирги чергенин диплому-биле шаңгалган. Тус-тус артисттерге өрткөт белектерин тываскан.

Бот-тыныгыр артистер солун концерт көдөңгө ажылыгына, кожаларыга көргүзүп чоруп турар.

К. БИЧИН-УРУГ.

Эрзин район.

ЧАРАШ ЧҮҮЛГЕ...

Баян-Кол ортумаа школанын чурулдарын туралы ажылынын делгези эрткен. Хемин бичилерден үстүкү класстарын өөреникчилерин чедир хөй кижиле апаа киришкен.

Урууларын сонуургалып турар темалар хөй. Төрөн чери, ош бойдус чурумалы, турас-

каалдыг черлер, ажылы-ишчи малчынар, апа-илеринин ажылы-херектери — бо бүтүп уруулар чуруп көргүзүп турар. Тивелге, тайбын, ас-кежиктиг амгырал школалары оза сонуургалып турар.

Б. БАГЫТ-ООЛ.

Кызыл район.

УЛУГ САТИРИКТИҢ ЮБИЛЕЙИНГЕ ТУРАСКААТКАН

КИРОВ. (СЭТА-нын көрр). Кировтун башкы институтунга М. Е. Салтыков-Щедринин төртүтүнгөн хундун бөр 150 чыл болгон оюнга тураскааткан өртөм конференцияга болуп өрткөн. Анаа СССР-ин Эртемнер академиясынын, Воронежтин, Калининин, Горькийин, Уралдын, Башкириянын болгон өске-даа черлер

ин университеттеринин, башкы институттарын өртөм делерин, башкылары киришкен. Конференциянын кижикчилери литература музейнде М. Е. Салтыков-Щедринин чурта бир дугаар мемориал кабинетинге, чогаалчынын чурттал, ажылап турган бажынырыча экскурсиялаан.

ЭСТОНИЯНЫҢ УЛУСЧУ УНИВЕРСИТЕТТЕРИ

ТАЛЛИН. (СЭТА-нын көрр). Эстониянын делегей харылааларын улусту университеттерин эң дөргөн кылдып Нарвада университет санаткан. Он ажылы солун болгон хөй талаалыг. «Делегей бөгүн» деп аттыг ол университетте өөренип турарларын хөй

кезин хоорайнын пос-таавыжылары болгон энергетиктери. Лекциялар-биле кады борта беледалар, теоретиктиг конференциялар, документалдыг фильмдер көргүзүлгөн өртп турар.

Таллинге өрткөн улусту

Конференциянын Киров хөр-райда өртпирин турары таварылга өвөс. «Орус амгыралын прокурорун» чуртталгазын чедир чыл ажыг уези бөр-биле холбашкан. Борта шолуга турган, чогаалчынын ботунун чутулааны-биле алырга, ол помнанын үзүңдө болгон улуг өредилгит чуртталганы өрткөн.

университеттер талазы-биле республика активинин туралыг Нарваын улусту университетин үлгөр-чик кылдыр адаан. Эстонияда индиг университеттерин саны ам 244. Инда кичээлдер турарларын саны ийи чүс мун чедир турар.

ХОЙЖУЛАР КОНЦЕРТТЕРИ

«Мурачкы» колхозтун Чангыс-Теректе №1 хойжу бригаданын малчылары кыштагылаанын эки белекелдиг, организастиг өртпирин турар. Кода бурунуда мал чепи чедиринген, хөй оолаашкынны белекел ажыларды доступ турар. Бригаданын чыммныг күш-ажылы-биле кады малчынар ортузунда культура-массалыг

ажылар план буугаар чоруп турар. Мал ачкызы Серот Сураалдын улуттулганы-биле анык хөй-жулар тывыгыр, солун программалыг концертти белекелаш колхозтун ферма, бригадалар төптеринге, Шуй суурга көргүскөнөр. Хөй-жулар Саган Хомушкун, Оржунмаа Күзүгет. Чамырыктай Хертек, Полина Хомушкун бол-

гон өскөлөрүн-даа күсеткен номерлерин көрүкчүлөр улуг сонургал-биле хулэп ап турган. Хөйжу бригаданын бот-тыныгыр артистери оюн көргүзгөдөр районун өске ачкылааткаларга барып көргүзгөдөр база планнап турар.

Б. БАРБА.

Бай-Тайга район.

ШКОЛАДА АТТЕСТАЦИЯ

Чалаанын №1 школанын башкыларын аттестацияга белекел шалга-ла эгелеш. Кышкы дашталга хунеринде школага аттестация эгелеш.

Ол хун башкылар школага өрте чыгып келген. Дашталын бир дугаарында Долука Катаяева, Хомушкун ады киргелеш. Ош соода — Чашпал Назымовна Селдэж. Бир хун чүлө 2—3 киж аттестация өртө.

Баштайгы ийи башкыны хулэп алыры-биле комиссия олурупкан. Башкы кижинин хөй

чылдарда кылган ажылы-хөрөң түндүгү белекел азыртыг. Ол-а башкыларын аттестация документалары солда салын каан.

Д. К. Хомушкун—РСФСР-ин школаларын алдарыг башкыны, Күш-ажылыг Кызыл Тук орденин эгелешкен. Бо школага 27 чыл ажалдаан. Ош чыгыр-ла кичээлде олурчушкан кижиле хөйүл билди алыр. Өредилге-кижикчилер аттестацияга ол эки чорудуп келген.

Э. Н. Селдэж 18 чыл дургузуда башкылап турар, ол «Улуг өредилгенин» тергиле» деп хөрөк демжээни эгелешкен. Ош каадында элээн хөй чылдарда ийи чыгыч чыл. Хөй-интинин ажалында эң активчи болгон биче сеткалди, булут кижизикчилер.

Аттестация комиссиясы бо башкыларын ажылы-хөрөң эки деп үлгелээн.

Б. ОЮН.

Чөөн-Хемчик район.

Ч А Р Л А Л Д А Р

Тывакоммунисттеринин бүдүрүлгези: чолаачыларын, кудумчу чырылгалыгын «Учутуга ачкылаар электромоторларын, эрткын слесарьларын, олаа бөрүнүн машинисттерин, бус котелдарын машинисттерин, таз-биле туу-залакчаларын, слесарь-котельщикти ажылы чалат тур.

Келер черинин адреси: Кызыл, Рабочая кудумчузу, 2, телефон 50-35, 33-31, кадрлар кылдын.

«Сельхозтехника» Кызылда районун аразынын катчылыктын: шугу-молгаг участогунга слесарь-сантехниктерин, таз-биле туу-залакчаларын, слесарь-котельщикти ажылы чалат тур.

Келер черинин адреси: Кызыл, Энергетиктер кудумчузу, 1, кадрлар кылдын, телефон 51-35. Ажыла албан автобузу-биле чедирер.

Кызыл КТЭК: токарлары, автослесарьлары, дарганы, автоэлектриктер, чулканаторщиктер, мотористтер ажылы чалат тур.

Келер черинин адреси: Кызыл, Магистральная кудумчузу, 2, телефон 51-98, ажыла албан автобузу-биле чедирер.

Кызылдың уран чүлө учулышын 1975—76 өредилге чылаа белекел ботунга дараазында салбырларга өөреникчилер хулэп алырын чарал тур: урер хожжунуңгө (кларнет, гобой, саксафон, труба, флейта, фэгот, туба), улустуң хожжун херекселени (баян, допшузуур, итга, чазы, чадалан, бызаан-чы), вокал, клуб специализацияга (хореография, улус чогаалы).

Училищенин директорунун адынга билдириниктинге дараазында документалары кожар: өртөм-биле дугайында аттестат (болу), төртүтүнгөң дугайында херексел, паспорт (болу көргүзгө), 3х4 хемжээлди 4 фото-чүрүк, периг билден азы кыр бажылыг херексел (болу көргүзгө), 286 хевириниң медальна шынылаа.

Киреринин экеменерин чүтас специализациянын талазы-биле (дылчылар, угаал-биле бодалары, ритм) 1976 чылдың февраль 1-де чорудар.

Хулэп адынгын үзүңдө националдыг өөреникчилерин күрүңгөң бурун хандырылгалыга кийер. Учкандыг адреси: Кызыл хоорай, Ленин кудумчузу, 2, ийги кат, телефон 29-26, 25-79.

А. П. ДОВЖЕНКО АТТЫГ КИНОДУДЫНЫҢ «ЧП»

деп уран-чечен фильмин республиканын экранына 1976 чылдың январь 26-дан үнүп эгелеш. Ук фильм херек кырында болгон таварылганы—бистиг «Туанс» деп танкеристиниң чанайыкчилерин тууду алганын тоожу турар.

ТЫВАНЫҢ КИНОПРОКАТ КОНТОРАЗЫ.

«Тууду» кезектери» комбинаттын бус кужу-биле ажылаар чегинде котел-машинисттер, бетон-машинисттер, дериникчилер сен-тээр талазы-биле слесарьлар, электрликтер, газ-биле дууза-лакчылар, хемжээр нексе мас-

тер, чолаачылар, чазыкчылар, бизаачылар, хандырылганын эгелешкен, автомеханик негеттинил турар. Келер черинин адреси: кадрлар кылдын, телефон 93-3-52, 93-3-35, 2-ти автобус-биле база көзүп болур.

Шаган-Арыттын эт комбинатында Май-оол Долгай-оолович Ховалыгын адынга мал дужагына дээш 1975 чылдың сентябрь 26-да тываскан. № 019297 квантинга чиккен төлөө, ону күш чок деп санаар.

СПОРТ • СПОРТ • СПОРТ • СПОРТ

«ХОККЕЙГЕ ХАРЫН ЫНЧААР ОЙНААР ХЕРЕК»

Нью-Йорктан СЭТА-нын тускай корреспондентин В. Бай-дашынниң дамытыканын буугаар алырга, профессионал хоккейинин колдугларынын бирээни—«Бостон Брюинз» дээр команданы бистиг ИСКА командавыстын тилгизиниң профессионал клубтарын спорт тайлыбырлакчыларыга болгон улуттукчуларынга улут салдарын чедирген. Ол ойнаашкыннын үзүңдө «Си-Би-Эс» компаниянын телепрограммасына база каттап көргүскөн.

«Дүүн Бостонга» оюн болуп турда, хоккей шолуңуң элери хөй кезинде каржызын көргүзүп, моонда кылдыр дөң, эң дөргө совет хоккейчилерин шуту сүрүп чоруп турганнар, а орус хоккейчилер шайбаны бо-за кийр оқтаптар турганнар. Көшмөн Нанес армейжилерин капитаны Михайловту кеңедилтерге безин, аалчылар чокшү бербей, харын улам эки ойнап, Харламов биле Мальцев ийи шайбаны кийрип, оларын ыччаар кезеткен. «Хоккейге харын ыччаар херек» деп, «Си-Би-Эстин» тайлыбырлакчыны делгелеп бижеш. Профессионал хоккейин клубтарынн стилдин совет хоккейинин стили хамактыг мурунда өстөткө талазы-биле артык күштүүн көргүзүп турар дээрин спортчу хөй тайлыбырлакчылар бир аай айттып турар. «Орус хоккейчилериниң ойнаары көөрү дөргө, эки ийи көрүп олурган-биле дөмөй-дир» деп, «Нью-Йорк таймстун» хоккей талазы-биле тайлыбырлакчы Р. Герман бижкен. «Крисчен Сайенс мониторинг» тайлыбырлакчы Н. Сайт совет хоккейинин Улуг театрын ба-зели-биле делгеп бижкен.

Моон мурунда АКШ-тын шилдинде команданын чораш, амгы үдө Гарвард университетинин хоккейчилеринин тренери Билл Кэри-биле Бостонга чутулаачын көрдүс.

— Эрткен он беш чыл иштинде совет хоккейчилер улуту-биле делгеш бурунгар-ла, а профессионаллар хөй-ну чедип алаа-да. советтү чылдарда чангыс черге таптап турупканнар—деп, Кэри чүгээлган. Чамдык кижилер совет хоккейчилерин хаалага шайбаны кийр кагар дөңг орадажыктын өвөш дигин турар. Мен маада ол шүгүмчүлөкчилер-биле арай чөп-чөпөшпөс мен. Укуру бола, күштүү-биле-даа бод, хаала-же кийрер дөң-ле хөй шыва-лап турарында өвөс, харын кийр кагары пратарыларга берге болгон хеп-хевиртен болур ужурут, ол талазы-биле совет хоккейчилерге үлгөрлөп алыр чүтүлөр бар-дыр, ол дугайын оларын маада ойнап турганынын сак-түңгөң-даа чутулап турар.

Амгы үдө СССР-инн болу-нун СОНП клуунун составында АКШ-га болуп чоруп турар СССР-инн шилдик команданын капитаны Франтишек Поспишальчиг чутулап турары мындыг:

— Профессионалдар — биле ИСКА-нын ойнааны Телевизион дамытыгы көрүүскө, бистин бүтү командасыка ол онза солун болду. Михайлов, Харламов, Гретьяк, Шыганков, анык Александров болгон хонучу Кузьмин эң тергилни ойнаалар.

Дүүн, Вашингтонга ИСКА биле «Крылья Советовун» ойнаашкын болгон. Ону көрүкчүлөр улуту-биле сонугураган.

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

ЯНВАРЬ 13-ТЕ

МОСКВАДАН

7.35—А. Гайдар. «Шериг тажик».

8.05—«Анык гвардейжилериниң — маалыларын чуртуду».

9.05—Документалдыг фильмдер программасы: 1. «Кижиле болгон ош ажылы-жиге», 2. «Сөзгө оруктарын», 3. «Нуректин минутасы», Өңүт.

9.55—«Бистин салымсы». Өңүт.

10.20—«Поэзия». Л. Татьянчеса.

10.45—«Холуг үнөр». Өңүт.

11.00—Малдээр.

11.10—«Челен кел, тоод!».

11.40—Киножурнал.

11.50—«Бистин-биле кады, бис дөт, бистен артык кылдыгылыг». ГДР-ден дамытылган.

12.50—«Эрес-маалыг чорук».

13.20—«Долгулааган тоожу».

Уран-чечен фильм.

14.55—«Альбомун дигит арымнар». Документалдыг фильм.

МОСКВАДАН

15.55—«Мөге болгон хөжүгөй». Уран-чечен өңүт фильм.

17.30—«Ук». Информатив программасы.

КЫЗЫЛДАН

18.00—Телемалдээр.

18.10—Телемалдээр (тыва дилга).

МОСКВАДАН

18.20—«Граф Люксембург».

Ф. Легариниң опереттасын буугаар музыкалдыг телестудиянын баштайгы көргүзүлгөс.

20.00—Малдээр.

20.15—Документалдыг фильм.

20.25—«Сыдылган сөздө чедир». «Совет Киргизия».

Өңүт.

22.10—Документалдыг фильм.

22.20—«Чалсар».

22.30—«Эрес-маалыг чорук».

23.00—23.30—«Ук». Информатив программасы.

Редактор В. С. ШАРАВИН.